

BIUDŽETINĖ ĮSTAIGA ŠIAULIŲ „AUŠROS“ MUZIEJUS

| | | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| 1 | 9 | 0 | 7 | 5 | 7 | 0 | 3 | 6 |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|

(įstaigos kodas)

PATVIRTINTA
Šiaulių „Aušros“ muziejaus
Direktoriaus 2024 m. kovo d.
veiklos įsakymu Nr. V1-

PIRMOSIOS PAGALBOS SUTEIKIMO, ĮVYKUS NELAIMINGAM ATSITIKIMUI, INSTRUKCIJA NR. 3

I. BENDROJI DALIS

1. Įvykus nelaimingam atsitikimui, dėl kurio nukentėjo darbuotojas, būtina informuoti įstaigos vadovą, iškviešti greitąją medicinos pagalbą, organizuoti priežasčių, sukėlusią nelaimingą atsitikimą, likvidavimą.
2. Svarbiausios sėkmės sąlygos, teikiant pirmąją pagalbą nukentėjusiems nelaimingų atsitikimų atvejais, yra teikiančio pagalbą asmens veiksmų greitumas ir teisingumas. Delsiant, ilgai ruošiantis ar neteisingai teikiant pirmąją pagalbą, nukentėjusysis gali žūti.
3. Kiekvienas įstaigos darbuotojas supažindinamas su šia instrukcija ir turėtų mokėti greitai bei teisingai daryti išorinį širdies masažą, dirbtinį kvėpavimą, sustabdyti kraujavimą, aprišti žaizdas ir nudegimus, pritvirtinti įtvarus, įtarus lūžimus, atpalaiduoti nuo elektros srovės, pernešti ir pervežti nukentėjusį.
4. Įstaigoje yra paruoštas, nuolat papildomas pirmosios pagalbos rinkinys su priemonių rinkiniu, reikalingu suteikti pirmąją pagalbą. Pirmosios pagalbos rinkinys ir buvimo vieta žymima ženklu -



5. Jei Šiaulių „Aušros“ muziejuje dirba ne šios įstaigos darbuotojai, juos reikia informuoti, kur yra pirmosios medicininės pagalbos rinkinys.
6. Įvykus nelaimingam atsitikimui, dėl kurio nukentėjo žmogus, būtina:
 - 6.1. padėti nukentėjusiam, suteikiant pirmąją pagalbą iki kol atvyks medikai;
 - 6.2. iškviešti greitąją medicinos pagalbą bendruoju pagalbos telefonu - 112;
 - 6.3. informuoti įstaigos vadovą;
 - 6.4. organizuoti priežasčių, sukėlusią nelaimingą atsitikimą, likvidavimą.

II. PIRMOJI PAGALBA SUSIŽEIDUS

7. Į kiekvieną žaizdą gali lengvai patekti mikroorganizmai, esantys ant sužeidusio daikto, sužeistos odos, taip pat dulkės, žemės, ant pagalbą teikiančiojo rankų ir ant nešvarios tvarstomosios medžiagos. Todėl būtina laikytis aseptikos ir antiseptikos reikalavimų: naudoti vienkartinės pirštines, kitas apsaugos priemones, pagal galimybes dezinfekuoti rankas, naudoti higienišką tvarsliaivą, stengtis, kad ant žaizdų nepakliūtų įvairūs nešvarumai, mikroorganizmai, bakterijos ir panašiai.



8. Kad į žaizdą nepatektų užkratas, teikiantysis pirmąją pagalbą privalo švariai nusiplauti rankas (su muilu). Negalima liesti pačios žaizdos, net ir nuplautomis rankomis.



9. Teikiant pirmąją pagalbą, reikia griežtai laikytis šių taisyklių:

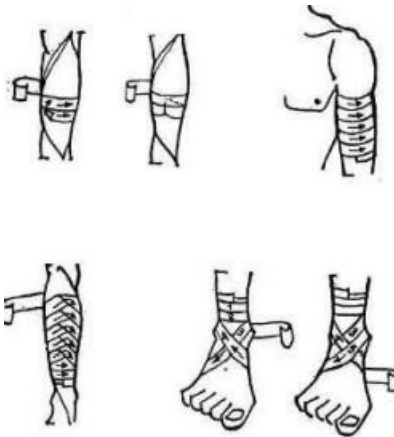
9.1. žaizdos negalima plauti vandeniu ir vaistais, barstyti milteliais ir tepti tepalais, nes šios priemonės trukdo žaizdai gyti, perneša nešvarumus nuo odos ant pačios žaizdos. Dėl to žaizda gali supūliuoti;

9.2. negalima šluostyti nuo žaizdos smėlio, žemių ir pan., nes tokiu būdu žaizdą užteršiančių medžiagų pašalinti nebus įmanoma, o tik bus giliai įtrinti nešvarumai ir labiau užkrėsta žaizda. Žaizdą išvalyti gali tik gydytojas;

9.3. iš žaizdos negalima šalinti kraujo krešulių, nes tai gali sukelti stiprų kraujavimą;

9.4. negalima žaizdos apvynioti izoliacine juosta.

10. Teikiant pirmąją pagalbą susižeidus, pirmiausia reikia išimti iš vaistinėės sterilų medžiaginį tvarstį ir aprišti žaizdą. Juostinis tvarstis paprastai vyniojamas iš kairės į dešinę nuo plonesnės kūno dalies link storesnės taip, kad kiekviena tvarsčio vija glaudžiai prispaustų pusę pirmosios pločio. Kad tvarstis nenusivyniotų ar nenusmuktų, tvarstymo pradžioje ir pabaigoje vyniojama po kelias tvirtinamąsias vijas.



1 pav. Galūnių tvarstymas (bintavimas)

11. Jeigu dėl kurios nors priežasties sterilaus tvarsčio nėra, tuomet galima naudoti švrią nosinę, švarų skudurėlį.

III. PIRMOJI PAGALBA KRAUJUOJANT

12. Kraujavimas yra kraujo išsiliejimas iš sužeistų kraujagyslių. Kraujavimo stiprumas priklauso nuo sužeistos kraujagyslės dydžio, rūšies (arterija, vena), kraujospūdžio, kraujagyslės sužeidimo būdo (jei sužeidimas skersinis, kraujagyslė užsispažmuoja, ir kraujavimas greitai sustoja, jei kraujagyslė pažeista išilgai, defektas neužsidarys net ir spazmavus).

13. Suaugusiam praradus pusę kraujo (2,5-3l.) ištinka mirtis, netekus 1/3 kraujo tūrio, nukraujavimas laikomas sunkiu (naujagimiai gali numirti ir netekę keliolikos ml. kraujo, 1 metų vaikai – 200-250 ml, moterys nukraujavimą pakelia lengviau). Staiga netekus tam tikros kraujo dalies, mažėja cirkuliuojančio kraujo kiekis, ligonis susijaudinęs, gausiai prakaituoja, išblykšta, atsiranda silpnumas (mažai kraujo priteka į raumenis).

14. Kraujavimas gali būti:

14.1. ūminis – sužeidus stambias arterijas, venas, gausiai vaskuliarizuotus organus (plaučiai, kepenys, blužnis ir kt.);

14.2. lėtinis – kai kraujuojama iš lėto, bet ilgai (skrandžio opa, hemorojiniai mazgai).

15. Pagal tai iš kur kraujuoja, kraujavimas skirstomas į:

15.1. išorinį – kai kraujas išsilieja į kūno paviršių;

15.2. vidinį – kai kraujuojama į audinius ir įvairias ertmes (pvz. kraujuoja iš vidaus organų į pilvo ertmę).

16. Išorinį kraujavimą pastebėti nėra sunku, nes kraujo išsiliejimas matosi. Sunkiausia nustatyti vidinį kraujavimą, kai kraujagyslių sužeidimo nesimato, nes kraujuoja į audinius ar į vidines organizmo ertmes. Dėl to, kad vidinis kraujavimas yra sunkiai pastebimas, yra ypač pavojingas.

17. Ūmus vidinis kraujavimas gali prasidėti sužalojus vidaus organus (po įvairių sumušimų, sutrenkimų, suspaudimo). Vidinis kraujavimas gali būti:

17.1. slaptas – kraujas išsiliejęs į pilvo ir sąnarių ertmes ar ant smegenų;

17.2. matomas – kraujavimas iš nosies, vėmimas, kosėjimas, šlapinimasis krauju.

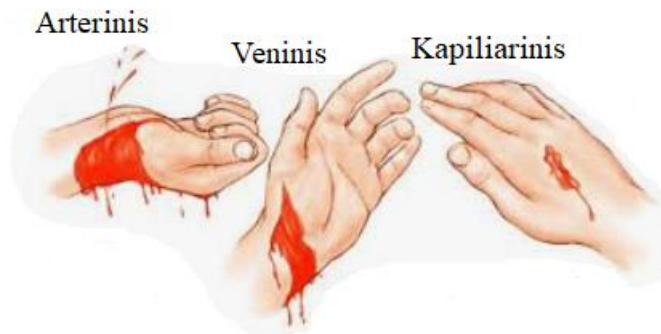
18. Įtariant vidinį kraujavimą nukentėjusį būtina nedelsiant perduoti medikams. Iki kol atvyks medikai, sumuštą (ar kitaip sužalotą) vietą, jei nėra išorinio kraujavimo požymių, būtina šaldyti, nukentėjusį reikia paguldyti, stengtis jo nejudinti.

19. Pagal tai kokios kraujagyslės sužeistos, kraujavimas skirstomas:

19.1. arterinis - pavojingiausias, nes švirksčia kaip iš fontano, pulsuojančia srove. Kraujas paprastai būna skaisčiai raudonas;

19.2. veninis - kraujas teka be pertraukos ir gerokai tamsesnis, negu kraujuojant iš arterijos. Užspaudus aukščiau sužeistus venos, kraujavimas padidėja. Veninis kraujavimas kakle, krūtinės ąštoje keičiasi priklausomai nuo kvėpavimo: įkvėpiant – mažėja, iškvėpiant – didėja.

19.3. kapiliarinis- būna sužalojus kapiliarus, tai pasitaiko kiekvieno sužeidimo atveju. Kraujuoja „rasojančiai“ Nepavojingas, sustoja savaime, ypač greitai, uždėjus tvarstį.



2 pav. Kraujavimo tipai.

20. Laikinas kraujavimo stabdymas. Jis atliekamas įvykio vietoje, tikslas – greitai sulaikyti kraujavimą, kad nukentėjusysis nenukraujuotų transportavimo į gydymo įstaigą metu. Laikino kraujavimo stabdymo būdai:

20.1. Galūnės pakėlimas tinka stabdant arterinį kraujavimą iš galūnių. Galūnė turi būti pakelta aukščiau širdies lygio! Nestabdyti taip veninio kraujavimo, nes kraujas venomis teka širdies link, ir pakėlimas tik palengvins tekėjimą!

20.2. Stambiųjų kraujagyslių prispaudimas pirštais. Stambios arterijos prispaudžiamos arčiau širdies už sužeidimo vietą, taškuose, kur jos guli prie pat kaulo. Ilgai laikyti prispaužtas stambias arterijas yra labai sunku fiziškai, nekiekvienas žmogus tai sugebėtų. Jei kraujuoja iš stambių venų, jas reikia užspausti žemiau širdies nei pažeidimo vieta.

20.3. Maksimalus galūnės sulenkimas per sąnarį, fiksuojant ją tokioje padėtyje diržu.

IV. PIRMOJI PAGALBA NUDEGUS

21. Nudegimai būna keturių laipsnių, pradedant nuo lengvo odos paraudimo iki giliųjų audinių apmirimo.

22. Pirmoji pagalba nudegus:

22.1. esant terminiam nudegimui:

22.1.1. nedelsiant nutraukti žalojantį veiksnį pvz.: užgesinti degantį žmogų;

22.1.2. nudegusią vietą skubiai šaldyti ją laikant po tekančiu vandeniu 10-15 min. Jei nudegusios kūno dalies negalima panardinti į šaltą vandenį, ant jo uždėti švarios nepūkuotos medžiagos skiautę, suvilgytą šaltame vandenyje ir nugręžtą. Kas 2-3 min. kompresus keisti, kol aprims skausmas. Šaldyti nenutraukus drabužių nuo nudegusios vietos;



3 pav. Nudegusios vietos šaldymas po tekančio vandens srove.

22.1.3. nuimti drabužius nuo nudegusios vietos ir ją sutvarstyti, jeigu rūbai prilipę prie odos jų neplėšti, o ant jų uždėti sterilų tvarstį ir vežti nukentėjusį į gydymo įstaigą. Veido tvarstyti negalima;

22.1.4. malšinti skausmą;

22.1.5. jeigu skausmas stiprus, nudegimas gilus, nudegė didelis odos plotas, veidas, akys, kvėpavimo takai, ryklė ir giliau, pakilo kūno temperatūra, skubiai vykite, vežkite nukentėjusį į gydymo įstaigą.

22.2. esant cheminiam nudegimui:

22.2.1. skubiai plaukite nudegusią vietą vandeniu (geriau tekančiu);

22.2.2. nudegusią vietą, uždenkite steriliu tvarsčiu, sutvarstykite;

22.2.3. skubiai kvieskite med. pagalbą (**trumpuoju pagalbos telefonu 112**) arba vežkite nukentėjusį į gydymo įstaigą.

22.3. pirmoji pagalba nudegus elektros srove:

22.3.1. nesiliesti prie elektros šaltinio, neliesti nukentėjusiojo, jei nesate įsitikinę, kad tai saugu;

22.3.2. nutraukti žalingą elektros poveikį: išjungti elektros srovę jungikliu elektros skydinėje, nustumti nukentėjusį nuo elektros srovės šaltinio nelaidžiu daiktu (pvz., sausa lazda);

22.3.3. teikti pagalbą atsižvelgiant į sužalojimo pobūdį (apnuoginti nudegusią vietą, uždenkti steriliu tvarsčiu, sutvarstyti, gairinti);

22.3.4. malšinti skausmą;

22.3.5. kviesti greitąją pagalbą arba vykti, vežti nukentėjusį į gydymo įstaigą.

23. Esant sunkiems nudegimams, reikia labai atsargiai perpjauti ir nuimti nukentėjusiojo drabužius ir avalynę. Nudegusios odos negalima liesti rankomis ir tepti kokiais nors tepalais, vazelinu arba tirpalais. Nudegintą paviršių reikia sutvarkyti taip pat, kaip ir bet kurią kitą žaizdą: uždenkti sterilia medžiaga, švairiu skudurėliu ir tik vos pritvirtinti.

24. Visais nudegimo atvejais reikia tuoj pat kreiptis į gydytoją.

V. PIRMOJI PAGALBA NUŠALUS

25. Nušalimas – tai reaktyvinis audinių uždegimas ir apmirimas, kylantis dėl kraujotakos sutrikimo veikiant žemai temperatūrai. Dažniausiai nušala blogai apsaugotos nuo šalčio kūno vietos – rankų ir kojų pirštai, nosis, ausys, skruostai. Atkreiptinas dėmesys, kad nušalimas galimas esant ne tik labai žemai temperatūrai, bet ir arti nulio, jeigu didelis oro drėgnumas ir vėjas. Greičiau nušala ankštos avalynės spaudžiamos kojos, taip pat ką nors ilgai laikant, spaudžiant rankose, dėl ko sutrinka kraujotaka. Dėl nušalimo pakinta kraujagyslių sienelės ir sutrinka audinių mityba, prasideda audinių mirtis.

26. Nušalusią kūno dalį atšildykite ne aukštesnėje kaip 20 laipsnių temperatūros vandenyje, palaiptiesniui vandenį keisti šiltesniu, keliant temperatūrą iki kūno temperatūros. Nosį, ausis, skruostus atšildyti kambario temperatūros aplinkoje.

27. Avalynę nuo nušalusios galūnės nuimti atsargiai ir ne per jėgą. Labai svarbu atšildyti palaiptiesniui - geriausia kambario temperatūroje, jokių būdu negalima šildyti galūnių karštoje vonioje, prie šildymo prietaisų arba arti laužo. Pabalusias kūno vietas trinti švairia sausa ranka, iki kol paraus ir pasijus dilgsėjimas. Siekiant stimuliuoti kraujotaką, trinant reikia paprašyti, kad nukentėjusysis judintų galūnę. Jeigu kraujotaka atsistato lėtai, ir oda išlieka melsva, galima įtarti, kad audiniai giliai pažeisti, ir dėlto būtina pagreitinti nukentėjusiojo pristatymą į gydymo įstaigą.

VI. PIRMOJI PAGALBA LŪŽUS KAULUI, IŠNIRUS, SUSITRENKUS IR PATEMPUS RAIŠČIUS

28. Lūžus kaului ar išnirus galūnei pagrindinis pirmosios pagalbos uždavinys yra skaudamai galūnei užtikrinti ramią ir patogią padėtį. Tai pasiekama, kai galūnė visai nejuda. Šito reikia laikytis ne tik skausmui pašalinti, bet ir apsaugoti gretimus audinius nuo kitų papildomų sužalojimų, kurių gali atsirasti kaului iš vidaus pažeidus audinius. Lūžimo ar išnirimo atveju galūnę sutvirtinti įtvaru, faneros plokšte, lazda kartonu ar kitu tam tinkamu daiktu.



4 pav. Lūžusio kaulo sutvirtinimas.

29. Visiems kaulų lūžimo, išnirimo, patempimo atvejams būdingi panašūs simptomai: skausmas, tinimas, deformacija. Lūžus kaulams, nukentėjusysis skundžiasi skausmais lūžio vietoje, tinimu, negali pajudinti galūnės ir neleidžia jos paliesti. Svarbiausias pirmosios pagalbos tikslas lūžus kaulams – imobilizuoti pažeistą vietą. Reikia, kad galūnė nejudėtų, nesilankstytų per sąnarius aukščiau ir žemiau lūžio vietos. Galūnių įtvarams naudojami plokšti, siauri daiktai: lentelės, liniuotės, standžiai susukti laikraščiai ar žurnalai. Jie apvyniojami minkšta medžiaga, kad nespautų, ir pritvirtinami prie sužeistos kūno dalies tvarščiu, virvele, skarele. Įtvaro negalima dėti ant žaizdos! Draudžiama patiems taisyti ar tiesinti iškrypusią galūnę (sąnarį), tempti ją ar suksti. Jei lūžis atviras, prieš imobilizaciją būtina sustabdyti kraujavimą ir sutvarstyti žaizdą. Išlindusių kaulų nuolaužų negalima stumti į žaizdą.

30. Patempus raiščius, pakrypus pėdai ir kitai panašiai traumai, pirmoji pagalba tokia: šaldymas, standus tvarstymas, ramybė.

31. Galvos kaulų lūžį galima įtarti, kai po traumos iš nosies ir ausų išteka skaidraus rausvo, kruvino skysčio, galvoje atsiranda įspaudas, įduba (gali būti tik gumbas). Dažnai žmogus praranda sąmonę:

31.1. pirmoji pagalba: ant tos vietos, kurioje galimas lūžis, dėti šaltą kompresą, pūslę su ledu ar šaltu vandeniu. Patyrusiojo bet kokią galvos traumą patiems vežti į gydymo įstaigą nepatartina. Būtina skubiai kviešti greitąją medicinos pagalbą (trumpuoju pagalbos telefonu 112).

32. Stuburo slankstelių lūžimas. Šis lūžimas labai pavojingas, nes dėl jo gali būti suspaustos nugaros smegenys ar nervų šaknelės. Įtarti, kad lūžo stuburo slanksteliai, galima, jei skauda pažeistąją nugaros dalį, stuburo judesiai tampa riboti, skausmingi, spaudžiant pažeistą stuburo vietą skausmas stiprėja:

32.1. pirmoji pagalba: jei esama šių simptomų, patiems vežti į gydymo įstaigą nepatartina. Skubiai kvieskite greitąją medicinos pagalbą.

VII. PIRMOJI PAGALBA APALPUS, IŠTIKUS ŠILUMOS ARBA SAULĖS SMŪGIUI IR APSINUODIJUS

33. Apalpimas – trumpalaikis sąmonės netekimas, kurį sukelia staigus galvos smegenų kraujotakos nepakankamumas. Alpimą gali išprovokuoti nuovargis, įtampa, ilgas buvimas tvankioje patalpoje, ilgalaikis stovėjimas, skausmas, kraujo vaizdas, baimė. Neretai alpstama laikinai sumažėjus kraujospūdžiui, pvz., staiga atsistojus iš sėdimos ar gulimos padėties. Paprastai dažniau alpsta nėščios moterys, vyresnio amžiaus, nusilpę žmonės arba žmonės, kurių kraujospūdis yra žemas.

34. Jei šalia jūsų alpsta žmogus, imkitės šių veiksmų:

- 34.1. prilaikykite alpstantį žmogų, kad šis krisdamas nesusižalotų;
 34.2. apalpusįjį paguldykite horizontaliai ir pakelkite kojas apie 30 cm į viršų (kraujas lengviau pateks į gyvybiškai svarbius organus);



5 pav. Apalpusio žmogaus paguldymas tinkama padėtimi.

- 34.3. atlaisvinkite apykaklę, atriškite kaklaraištį;
 34.4. atidarykite langus, padarykite daugiau erdvės aplink nukentėjusįjį, kad šis gautų daugiau oro;
 35. Nualpusiojo nereikėtų daužyti per veidą ar lieti jį vandeniu. Taip pat draudžiama girdyti ar maitinti pilnai neatsigavusį žmogų. Jei žmogus greitai atsigavo ir jaučiasi neblogai, greitąją medicinos pagalbą (GMP) kviesti nebūtina, tačiau patartina apsilankyti pas šeimos gydytoją.
 36. Jei žmogus per 2-3 min. neatgavo sąmonės arba dingsta kvėpavimas ir širdies veikla, kvieskite GMP ir pradėkite gaivinti.
 37. Ištikus šilumos arba saulės smūgiui, žmogus, dirbantis karštoje patalpoje, saulėkaitoje arba tvankiame be vėjo ore, staiga pajunta silpnumą ir galvos skausmą. Tokiu atveju reikia jį tuojau išvesti į gryną orą arba pavėsį.
 38. Pirmoji pagalba ištikus šiluminiam smūgiui:
 38.1. skubiai išveskite ar išneškite nukentėjusįjį iš karštos aplinkos į pavėsį ar vėsią vietą;
 38.2. atsagstykite ir atlaisvinkite drabužius;
 38.3. vėdinkite nukentėjusįjį vėduokle, skepetaite, ventiliatoriumi ar kita po ranka pasitaikiusia priemone;
 38.4. apipurškite ar suvilgykite veidą vandeniu, ant galvos dėkite šaltą kompresą, jei yra galimybė, su ledu;
 38.5. jei nukentėjusysis be sąmonės, nedelsiant guldykite ant šono, vėdinkite, negirdykite (nes galite užkišti kvėpavimo takus), kvieskite medicinos pagalbą ir skubiai vežkite į gydymo įstaigą;
 38.6. dažnai saulės intensyvus veikimas į organizmą yra lydymas odos nudegimu. Tokiu atveju nudegimo vietą apdenkite drėgna skepetaite, o jei tokios galimybės neturite, tiesiog apriškite nudegimo vietą kuo švaresniu medžiagos gabalu;
 38.7. jeigu nudegimas gilus, nudegė didelis odos plotas, pakilo kūno temperatūra, skubiai vežkite nukentėjusįjį į gydymo įstaigą;
 38.8. nukentėjusiajam nustojus kvėpuoti arba kvėpavimui smarkiai sutrikus, reikia nurengti ar atlaisvinti nuo krūtinės drabužius ir daryti dirbtinį kvėpavimą. Būtina stengtis vėsinti nukentėjusiojo kūną – dėti šaltus kompresus.
 39. Apsinuodijimas rūgštimis, šarmais:
 39.1. žmonėms, kurie nuryja rūgščių ar šarmų, skauda burną, ryklę ir krūtinę. Taip pat „ėda“ rėmuo, sutrinka rijimas ir kvėpavimas, atsiranda seilėtekis, vėmimas, gali pakilti temperatūra;
 39.2. aplink burną gali būti matomi paraudusios ar jau suardytos odos plotai. Jei medžiaga pateko į akis, jos parausta, atsiranda ragenos drumstumas ar pabrinkimas. Dėl kvėpavimo takų pažeidimo atsiranda dusulys, dažnas kvėpavimas;
 39.3. pažeidžiama virškinimo trakto gleivinė, todėl gali prasidėti kraujavimas ar net organų sienelių plyšimai. Sunkiais atvejais vystosi įvairių vidaus organų negrįžtami pakitimai, eritrocitų irimas, šokas;
 39.4. šarmai paprastai stipriau nei rūgštys sužaloja tą sritį, kur pateko apsinuodijimo metu. Tačiau rūgštys, patekę į kraują, sukelia pavojingus viso organizmo sutrikimus;
 39.5. šarmai pažeidžia burną, stemplę – viršutinę virškinimo trakto dalį, o rūgštys, būdamos skystos, patenka į skrandį.
 40. Pirmoji pagalba apsinuodijus rūgštimis ar šarmais:

- 40.1. svarbiausia pirmąją pagalbą, apsinuodijus rūgštimis ir šarmais, teikti kuo anksčiau. Kiekvienam prieinamos priemonės yra veiksmingiausios pirmomis minutėmis po apsinuodijimo;
- 40.2. paprastas, bet labai veiksmingas būdas yra nuodų praskiedimas skrandyje. Nukentėjusiajam reikia duoti išgerti 200-250 ml (stiklinę) vandens. Vanduo praskiedžia rūgštį ar šarmą, sumažėja žalingų medžiagų koncentracija, todėl sumažėja ir jų sukeliamas audinių pažeidimas;
- 40.3. negalima apsinuodijus rūgštimi duoti gerti silpnų šarmų, pavyzdžiui sodos, tirpalų, o apsinuodijus šarmu silpnų rūgščių tirpalų. Sureagavus cheminėms medžiagoms, ne tik išsiskiria šiluma, bet ir anglies dvideginio dujos. Tai padidina pažeidimą ir gali sukelti virškinimo organų sienelės plyšimą ar kraujavimą. Svarbu atsiminti, kad tokią pagalbą galima teikti valandą po apsinuodijimo, jei neįmanoma suteikti kvalifikuotos medicininės pagalbos;
- 40.4. apsinuodijus tokiomis medžiagomis paprastai kyla savaiminis vėmimas, tad papildomai skatinti šio veiksmo nereikia. Tačiau net jei nukentėjusysis ir nevemiamas, šio proceso nereikia skatinti, nes grįždamos stemplės kenksmingos medžiagos pakartotinai ją pažeis;
- 40.5. plauti skrandį ne liginėmis sąlygomis tinka paprastas vanduo, bet pienas, kiaušinio baltymas nėra tinkamos priemonės. Aktyvinta anglis taip pat neveikia nei rūgščių, nei šarmų, o vėliau gali apsunkinti tam tikrų tyrimų naudojimą, todėl neturėtų būti vartojama;
- 40.6. jei kenksminga medžiaga pateko į akis, jas reikia plauti tekančiu vandeniu ne trumpiau kaip 15 min. Suteikus pirmąją pagalbą, būtina nukentėjusį skubiai vežti į gydymo įstaigą, kur jam bus teikiama specializuota pagalba.

VIII. PIRMOJI PAGALBA APSINUODIJUS DUJOMIS

41. Apsinuodijus nuodingomis dujomis arba smalkėmis, acetilenu, gamtinėmis dujomis, benzino garais ir t.t., atsiranda galvos skausmai, ūžesys ausyse, svaigulys, pykinimas arba net vėmimas, netenkama sąmonės, smarkiai susilpnėja kvėpavimas, išsiplečia vyzdžiai.
42. Pasirodžius tokiems požymiams, reikia nukentėjusį nedelsiant išvesti į gryną orą, duoti kvėpuoti deguonies ir skubiai nuvežti į gydymo įstaigą.
43. Automobilių išmetamosiose dujose yra anglies monoksido, kurio apsinuodijama uždaruose garažuose arba anglimis apšildant patalpas aki per anksti uždaroma krosnis. Apsinuodijus anglies monoksidu, skauda ir svaigsta galva, silpna, ūžia ausyse, atsiranda šleikštulys, vemiamas, netenkama sąmonės ir galiausiai ištinka mirtis. Nukentėjusį nedelsiant reikia išnešti į gryną orą, atsagstyti drabužius ir pradėti daryti dirbtinį kvėpavimą.
44. Apsinuodijus galima ir anglies dioksidu. Tai atsitinka šuliniuose, ten kur vyksta rūgimas, oksidacija. Nukentėjusiajam smarkiai plaka širdis, ūžia ausyse, jaučiamas krūtinės ląstos spaudimas.
45. Jei asmuo, esantis patalpoje, kurioje atsirado nuodingų dujų, pasijuto blogai arba atsirado apsinuodijimo požymiai (susijaudinimas, silpnumas, svaigulys, pykinimas ir kt.), reikia jį nedelsiant išnešti iš tos patalpos į gryną orą. Įeinant į dujomis apnuodytą patalpą, patartina užsidėti dujokaukę. Šiuo atveju naudoti filtruojančias dujokaukes draudžiama.
46. Esant dujotiekio arba kabelių įrenginių šulinyje, prižiūrintieji, kurie yra viršuje prie šulinio angos, privalo nedelsiant virve pritvirtinti nukentėjusį prie apsauginio diržo ir padėti nukentėjusiajam išlipti arba atsargiai jį iš ten ištraukti.
47. Išnešus nukentėjusį iš apnuodytos patalpos, reikia nedelsiant atlaisvinti ir atsegti jo drabužius, kurie varžo arba trukdo kvėpuoti.
48. Kai nukentėjęs asmuo, išneštas iš dujomis apnuodytos zonos, atgauna sąmonę, reikia iškvietti greitąją medicinos pagalbą arba jį skubiai nugabenti į gydymo įstaigą. Jeigu po to, kai nukentėjęs asmuo buvo išneštas iš apnuodytos dujomis zonos, tebėra be sąmonės arba silpnai ir nelygiai kvėpuoja (silpnas pulsas ir pan.), tai nelaukiant medicinos darbuotojų, reikia daryti dirbtinį kvėpavimą. Kai nukentėjusysis pradės kvėpuoti, dirbtinį kvėpavimą reikia nutraukti.

IX. PIRMOJI PAGALBA PATEKUS SVETIMKŪNIAMS

49. Kartais daiktas, sužalojęs žmogų, lieka organizmo audiniuose ar gyvybiškai svarbiuose organuose arba patenka į natūralias kūno angas. Tokie daiktai yra vadinami svetimkūniais. Svetimkūniai dirgina, sukelia skausmą, pažeidimo metu į audinius patenka infekcija, pažeidžia audinio, organo vientisumą, funkciją. Kartais, sutrikus gyvybiškai svarbaus organo funkcijai, nukentėjusysis gali mirti arba likti invalidas.

50. Po oda arba po nagu patekusį svetimkūnį galima imtis šalinti tik tuo atveju, jei įsitikinama, kad jis bus lengvai pašalintas. Esant mažiausiai kliūčiai, reikia kreiptis į medicinos darbuotoją. Ant sužeidimo vietos reikia uždėti tvarstį.

51. Svetimkūnio patekimas į kvėpavimo takus (užspringimas). Svetimkūnis gali sukelti visišką (žmogus negali įkvėpti, gali tyliai ir be garso kosėti, pamėlynuoja oda ir gleivinės, netenkama sąmonės) arba dalinį (žmogus gali įkvėpti, garsiai kosėti, yra sąmoningas ir gali kalbėti) kvėpavimo takų nepraeinamumą. Pirmoji pagalba užspringus:

51.1. dalinio nepraeinamumo atveju – skatinti kosulį;

51.2. visiško nepraeinamumo atveju – jei žmogus sąmoningas – suduoti 5 smūgius į nugarą ir atlikti 5 pilvo paspaudimus.



6 pav. Veiksmai esant užspringimo atvejui.

52. Negalima šalinti svetimkūnių iš akių, gerklės ir stemplės be gydytojo.

53. Jei asmuo prarado sąmonę, jis paguldomas ant kieto pagrindo, kviečiama GMP, pradedamas kvėpavimo atstatymas.

X. IŠLAISVINIMAS NUO ELEKTROS SROVĖS

57. Ištikus elektros smūgiui – pažeidžiami kūno audiniai ir gyvybiškai svarbūs organai – širdis, smegenys. Dėl elektros srovės poveikio gali sutrikti širdies veikla, prasidėti kvėpavimo raumenų paralyžius. Gali suanglėti oda, termiškai būti pažeidžiami raumenys ir kraujagyslės. Nukentėjęs nuo elektros srovės poveikio žmogus netenka sąmonės, sustoja širdis ir kvėpavimas.

58. Požymiai: išoriniai sužalojimai – tai nudegimai, elektros srovės žymės (dažniausiai tai pilkšvos ar gelsvos spalvos odoje ar viršutiniuose audiniuose atsirandančios dėmės, kartais sukietėjusios, gali atitikti prisilietimo ar srovę turėjusio kūno formą), odos metalizacija (elektros lanko išlydytos smulkios metalo dalelės įsiskverbia į odos gilumą, oda tampa šiurkšti, nukentėjęs jaučia esant svetimkūnius), elektros oftalmija (tai akių apvalkalų uždegimas nuo ultravioletinių spindulių srauto, kuriuos gali sukelti elektros laukas trumpo sujungimo atveju ar atliekant suvirinimo darbus, požymiai – ašarojančios akys, pūlingos išskyros iš akių, akių vokų spazmai, skausmas akyse).

59. Pirmoji pagalba:

59.1. reikia būti atsargiems. Nesiliesti prie elektros šaltinio, neliesti nukentėjusiojo, jei nesate įsitikinę, kad tai saugu!

59.2. nutraukti žalingą elektros poveikį: išjungti elektros srovę jungikliu elektros skydinėje, nustumti nukentėjusįjį nuo elektros srovės šaltinio srovei nelaidžiu daiktu (pvz., sausa lazda);

59.3. trumpuoju pagalbos telefonu kviesti greitąją pagalbą;

59.4. kol atvyks gydytojas, būtina teikti pagalbą atsižvelgiant į sužalojimo pobūdį. Įsitikinus, kad nukentėjusysis nėra veikiamas elektros srovės ir galima prie jo saugiai prieiti, kelis kartus garsiai jį pašaukti. Jei žmogus neatsiliepia, patikrinti, ar jis kvėpuoja – ar kilnojasi jo krūtinė, ar jaučiamas kvėpavimas pridėjus ausį prie jo nosies. Jei žmogaus kvėpavimas silpnas ar jis visai nekvėpuoja, patikrinti jo pulsą. Jei pulso nėra, daryti dirbtinį kvėpavimą bei širdies masažą;

59.5. jei yra nudegimų, apnuoginti nudegusią vietą, uždengti steriliu tvarščiu,

sutvarstyti.

59.6. žinotina:

59.6.1. prie nukentėjusiojo, veikiamo aukštos įtampos elektros srovės (elektros srovės perdavimo linijos, transformatoriai) negalima nei artintis, nei jo liesti – elektros srovė veikia kelių metrų atstumu, lyjant – keliolikos metrų. Nemėginti gelbėti – tai pavojinga jūsų gyvybei. Praneškite elektros tinklų tarnybai;

59.6.2. dėl išorinių žmogaus kūno sužalojimų (nudegimų, odos metalizacijos ir t.t.) žmogus retai miršta. Žymiai pavojingesni elektros smūgiai, t.y. vidinių organų pakenkimai, kai žmogų dažnai ištinka mirtis, ypač pavėluotai ar neteisingai suteikiant pirmąją pagalbą. Labai svarbu, kad nukentėjęs būtų kaip galima greičiau atpalaiduotas nuo elektros srovės ir nedelsiant pradėtas teisingais metodais gaivinti. Kuo ilgiau srovė teka per žmogaus kūną, tuo labiau žmogui gali būti pakenkta.

XI. NUKENTĖJUSIOJO PERNEŠIMAS IR PERVEŽIMAS

60. Pakeliant, pernešant ir pervežant nukentėjusįjį, nereikia jo trikdyti ir sukelti skausmo. Reikia jį saugoti nuo kratymo, negalima laikyti jo nepatogioje arba pavojingoje padėtyje, pernešti neštuvais. Imti ir dėti ant neštuvų reikia iš sveikos pusės. Lūžimo atveju prilaikyti lūžimo vietą.

61. Pervežant sunkiai nukentėjusįjį, geriausia paguldyti jį ant neštuvų paklojus po jais ką nors minkšto. Vežti atsargiai, nekratant.

XII. PRADINIS GAIVINIMAS

62. Jeigu žmogus kvėpuoja ir yra nesąmoningas, jį reikia paguldyti ant šono. Įtarus stuburo traumą, to daryti negalima. Būtina stebėti kvėpavimą ir laukti, kol atvyks GMP.

63. Dirbtinis kvėpavimas daromas tik tuo atveju, jei nukentėjusysis nekvėpuoja arba kvėpuoja netaisyklingai, o taip pat, jei kvėpavimas palaipsniui blogėja.



7 pav. Dirbtinis kvėpavimas.

64. Prieš pradėdant daryti dirbtinį kvėpavimą, reikia:

64.1. greitai, nesugaįstant nė sekundės, išlaisvinti nukentėjusiojo kvėpavimą varžančius darbužius;
64.1. pašalinti iš nukentėjusiojo burnos pašalinius daiktus - visus svetimkūnius, esančius nukentėjusiojo burnoje (protezus, vėmalų likučius ir kt.). Atloškite nukentėjusiojo galvą prilaikydami kaklą;

64.2. jei burna stipriai sučiaupta, reikia ją atverti;

64.3. laisvos rankos nykščiu ir smiliumi užspauskite šnerves;

64.4. giliai įkvėpkite ir įpūskite orą nukentėjusiam į burną taip, kad oras negalėtų išeiti. Pūsti orą reikia tol, kol pakils gaivinamojo krūtinė, jei ne - vadinasi, įpūstas oras į nukentėjusiojo kvėpavimo takus nepateko;

64.5. Jei pulsą galima užčiuopti miego arterijoje, o nukentėjusysis savarankiškai nekvėpuoja, įpūskite orą kas 5s. 12 kartų per minutę. Jei pulso nėra, reikia atlikti krūtinės paspaudimus;

64.6. Spaudimo taškas – vieta, esanti dviejų pirštų atstumu nuo krūtinkaulio apačios galvos link. Delnu spauskite šį tašką vertikaliai žemys ir atleiskite. Įpūtimų ir paspaudimų dažnis turėtų būti toks: jei pagalbą teikia du žmonės, tai reikalingi du įpūtimai ir 15 paspaudimų (1ciklas). Per minutę reikia padaryti keturis ciklus. Jei pagalbą teikia vienas žmogus, tai būtini du įpūtimai ir 30 paspaudimų.

65. Išorinis širdies masažas kartu su dirbtiniu kvėpavimu atliekamas tol kol:

- 65.1. atvažiuos greitoji pagalba;
- 65.2. atsiranda gyvybės požymių;
- 65.3. gaivintojas išsenka ir kyla tiesioginė grėsmė gaivintojo gyvybei.
- 66. Norint atlikti išorinį širdies masažą:
 - 66.1. nukentėjusįjį paguldykite ir atsiklaupkite šalia jo;
 - 66.2. atsekite krūtinės dalies drabužius;
 - 66.3. uždėkite savo vieną delną ant apatinės krūtinkaulio dalies, kitą delną uždėkite ant jo. Ištieskite rankas ir alkūnes. Statmenai iš viršaus nelenkdami alkūnių stipriai paspauskite krūtinkaulį apie 5 cm ir atleiskite. Trumpai ir stipriai kartokite šį judesį iš eilės 30 kartų!

Instrukciją parengė UAB „Saugotyra“